

Helpen met open handen

Van gast naar gastgever

Een van hen was een thuisloze jongeman die in de Rivierenbuurt in een schuurtje sliep en die we tijdelijk huisvesting konden bieden. Dit ontlokte een meisje uit de straat de uitspraak: "Bij die kerk vangen ze mensen op, dat is een echte kerk."

De achtergronden van de 11 gasten waren gevarieerd: sommigen zaten middenin een asielprocedure, anderen hadden wel een status maar geen dak, sommigen hadden helemaal geen papieren en weer anderen zochten een veilig heenkomen vanwege huiselijk geweld. Na de tijdelijke opvang

In 2012 ging het gasthuis In de Roos van start. Het gasthuis is een tijdelijke woonplek voor mensen die op adem willen komen. Gerrit Post is onze gewaardeerde huisvader. Er zijn 7 vrienden van het gasthuis die af en toe mee-eten en praktische ondersteuning bieden. 2013 was het eerste volle jaar van Gasthuis In de Roos. En dus konden we de balans opmaken. We ontvingen 27 vragen om opvang, maar konden 'slechts' 11 gasten opvangen. Voor deze 11 mensen konden we dus van concrete betekenis zijn.

hebben 5 gasten een eigen woonruimte gevonden, 2 gasten zijn geplaatst in een AZC en 1 is er teruggekeerd naar het land van herkomst. De anderen hebben opvang elders gekregen. Alle bewoners deden mee aan de diaconale activiteiten zoals maaltijden, broodbank en andere evenementen. En werden zo van gast gastgever.

Bij de opening van het Gasthuis in 2012 plantten diaken Marijke Bleij en Sharif een appelboomje in de tuin. Het boomje droeg in 2013 al vrucht!

Bouwen aan de toekomst Gereedschap vakopleiding Palestijnse jongeren

FOTO: K.BROWN/LWF

Sarah Salem behaalde haar diploma telecommunicatie en spreekt namens de studenten een dankwoord.

In 2013 vierden we ons 425-jarig bestaan als lutherse gemeente. Om onze dankbaarheid te delen zamelden we het hele jaar door geld in voor gereedschapskisten voor Palestijnse jongeren in Oost-Jeruzalem en de Westbank. Deze jongeren – jongens en meiden – volgen een vakopleiding van de Lutherse Kerk aldaar. Er kan gekozen worden uit: hout- of metaalbewerking, autotechniek, elektrotechniek, ict, catering en huisnijverheid.

Nieuwe cursisten hebben een gereedschapsuitrusting

nodig voor hun praktijkopleiding, maar hiervoor is thuis niet altijd genoeg geld. Daarom helpen wij met de aanschaf. De cursisten mogen de gereedschapskist houden als ze hun diploma halen. Dat vergroot hun kansen op de arbeidsmarkt.

Het streven was om 30 gereedschapskisten bijeen te sparen, maar uiteindelijk kwamen we tot het prachtige bedrag van €13.300 waarmee we 35 gereedschapskisten konden financieren.

Helpen met open handen

Diaconaat betekent letterlijk 'dienst'. Diaconaat is niet alleen helpen, maar ook geholpen worden. Niet alleen geven, maar ook ontvangen. De een staat immers niet boven de ander. Een mooi beeld uit de Bijbel is in dit verband de voetwassing (Joh. 13). Jezus wast de voeten van zijn leerlingen. De Heer wordt diaken, dienaar. Een inspirerend voorbeeld voor een diaconale kerk en een diaconale stad.

Helpende handen

Gerard komt regelmatig voor een gesprek en advies naar diaconaal centrum 'In de Zwaan'. En omgekeerd beplante Gerard ons geveltuintje. Een mooi voorbeeld van helpen met open handen; geven en ontvangen.

FOTO: DIANA KOK

'GEBUUR'

Theatergroep 'Met eKaar' is een bijzonder clubje mensen: buurtbewoners van allerlei leeftijden en met allerlei achtergronden, kerkelijk of helemaal niet, met en zonder psychiatrische ervaring. Op 31 mei en 1 juni heeft theatergroep Met eKaar voor de vierde keer in de Maarten Luther Kerk een voorstelling gespeeld. Het thema van deze voorstelling was 'Gebuur': het wel een wee van de bewoners van een trappenhuis. En wat er gebeurt als er een nieuwe bewoonster komt wonen, die echt contact wil met haar burens.

Tijdens de voorstelling gaat er wel eens wat mis. Iemand vergeet soms een stukje tekst of blijft staan terwijl hij of zij eigenlijk weg had moeten lopen. Het bijzondere aan deze voorstellingen is, dat je als deelnemer en als publiek ervaart dat dat helemaal

niet erg is. Het maakt de voorstellingen juist zo mooi en ontwapenend, voor zowel de deelnemers als het publiek. Na afloop zijn er dan ook mooie ontmoetingen en gesprekken.

Aan de voorstellingen zijn acht maanden voorbereiding vooraf gegaan. Elke week een aantal uur bij elkaar komen, schept een bijzondere band. Zeker voor mensen die normaal gesproken nogal geïsoleerd leven. Juist ook die voorbereidingsperiode is een belangrijk onderdeel van het succes van de theatergroep.

Diaconaal werker Sofia Nap coördineert de theatergroep samen met haar collega Irene Meijer van HVO-Querido.

Maarten is een blij mannetje: hij is vandaag op school het 'helpende handje'. Hij mag deze dag de juf helpen bij allerlei klusjes. Helpen doen we vaak met

onze handen, wanneer we voor iemand boodschappen doen, iemand aankleden, voor iemand de afwas doen of iemand die slecht ter been is, letterlijk ondersteunen.

We helpen soms ook met ons hoofd. Bijvoorbeeld door voor iemand de weg te zoeken in een woud van regels of instanties. Maar bijna altijd doen we het met ons hart. We helpen omdat het goed voelt. En omdat voor helpen soms niets meer nodig is dan er te zijn, de ander te laten ervaren dat je er voor hem bent. Op zo'n moment hoeft er niets gedaan of gezegd te worden.

Helpen geeft vaak voldoening. Soms wordt die voldoening heel concreet door een bedankje, een bos bloemen. Maar meestal voel je de voldoening in je hart. Een gevoel van dankbaarheid dat je iets voor een ander hebt mogen betekenen. Je zou het ook genade kunnen noemen. Maar, je moet daar wel voor open staan. Je moet die voldoening kunnen en willen ontvangen. "Helpen met open handen" noemen we dat: iets geven, maar tegelijkertijd ook ervoor open staan om iets te ontvangen. En de voldoening is natuurlijk het allergrootst, wanneer je ziet dat de geholpene weer op eigen benen kan staan – zowel letterlijk als figuurlijk. Soms worden geholpenen op hun beurt helper.

Dat willen we als Diaconie graag bereiken: voor mensen een steuntje in de rug zijn en ze weer op weg helpen, weer op krachten laten komen. Wellicht dat ze dan zelf helper worden, liefst met open handen. En Maarten? Die helpt er in zijn klas op los en neemt gretig en vol trots de complimentjes van de juf in ontvangst. Blijmoedig.

Jeroen Stal, voorzitter Lutherse Diaconie

OMZIEN NAAR ELKAAR

Diaconaat betekent persoonlijke aandacht voor gemeenteleden en stadgenoten. In 2013 wisten we dat als volgt handen en voeten te geven:

- **61** mensen gingen mee met een diaconale vakantieweek
- **346** mensen ontvingen een kerst attentie via **30** vrijwilligers
- **30** gemeenteleden en stadgenoten ontvingen leningen voor een totaalbedrag van € 17.660.
- **300** gevangenen in vreemdelingendetentiecentrum Schiphol ontvingen van vrijwilligers en pastores – namens de kerken 'buiten de muren' – een kerst attentie
- Dankzij **8** vrijwilligers konden **12** mensen deelnemen aan een maaltijd op Tweede Kerstdag

Helpen dichtbij huis

De appelboom in Amstelveen

Sinds augustus 2013 werkt Marjan Bosch in Amstelveen voor het Diaconie-project Kopje Thee+. Ze bezoekt gemeenteleden en buurtbewoners en organiseert samen met anderen concerten, maaltijden en stiltewandelingen. Wat haar bijbleef uit de inwerkperiode is de uitspraak van Luther: "Als ik wist dat morgen de wereld vergaat, zou ik vandaag nog een appelboom planten." En dat bleef niet zonder gevolgen.

De stiltewandeling is een van de activiteiten van Kopje Thee+ in Amstelveen.

"Tijdens het samenstellen van een activiteitenprogramma, bedachten we, in overleg met de kosten, dat een klusdag ook goed zou zijn", vertelt Marjan. "We wilden de ramen, de tuin, de keuken en wat verwerk aanpakken, om het gebouw leefbaar te houden. Even later horen we over bezuinigingsplannen van de kerkelijke gemeente en mogelijke gevolgen hiervan voor de Johanneskapel. Alle emoties komen voorbij bij de mensen in en om deze kerk: verbazing, boosheid, gelatenheid, verwarring, verdriet. Moet die klusdag nog wel doorgaan dan? Laten we de boel de boel?"

"En dan ontstaat er een nieuwe beweging: die van niet bij de pakken neerzitten, nieuwe mogelijkheden zoeken, gewoon doorgaan en er nog iets moois van maken. We klussen vrolijk de dag door. Spinnenwebben, waterkringen, dode takken, alles wordt aangepakt. Aan het eind van de dag planten we een appelboom voor de kerk. Even later gaan de bollen de grond in. Wat er ook gebeurt: die beweging van hoop en bouwen aan de toekomst is niet te stuiten, we blijven werken aan een groen perspectief. En de natuur doet de rest. De bollen komen al boven. De kerk krijgt nog een kans."

Werken aan Werk

Arlette Anches neemt deel aan onze WerkenaanWerk-groep. Werkzoekende gemeenteleden en stadgenoten ontmoeten elkaar tijdens een maaltijd en steunen elkaar bij het zoeken naar werk. De groep wordt begeleid door ds. Ilona Fritz (predikant in Zuidoost) en Hanne Wilzing (Diaconie). In de bijeenkomsten worden tips en ervaringen uitgewisseld en elke keer is er een afsluiting met een kort avondgebed. Bij toerbeurt verzorgen de deelnemers de maaltijd. De kerk is ook een netwerk, daarom worden gemeenteleden opgeroepen om vacatures te spotten.

Arlette zocht voor haar reïntegratie een vrijwilligersplek om in kleine stapjes weer admi-

nistratieve werkervaring op te doen. Ze vond die plek dichtbij huis nl. in diaconaal centrum 'In de Zwaan'. Arlette: "Ik ondersteun diaconie-secretaresse Henny Brouwer bij klussen die anders blijven liggen. In de afgelopen periode hielp ik bij de Kerstactie, deed het voorraadbeheer van de verkoop van producten uit de Palestijnse gebieden en verzond de bedankkaarten aan de gevers Diaconale Adventsactie. In de Zwaan kan ik mezelf zijn. Ik ben blij dat ik zo de mogelijkheid krijg om weer vertrouwd te raken met de arbeidsmarkt. Ik kom onder de mensen, krijg weer het kantoorgevoel en kom in het ritme van opstaan en naar je werk gaan". Omgekeerd zijn wij blij met de hulp van Arlette en haar bijdrage aan de gastvrijheid van ons diaconaal centrum.

Europese prijs voor Stap Verder

Stap Verder is een plek waar inwoners van het stadsdeel Amsterdam-Zuidoost informatie, advies en praktische hulp kunnen krijgen. Het is opgericht door zes kerken en de Sociëteit Afrikaanse Missiën in Zuidoost. Ook Dokters van de Wereld is partner in dit project en houdt spreekuren. Verder zijn er juridische en sociale spreekuren. De Diaconie ondersteunt het werk van Stap Verder van harte, inhoudelijk en financieel. In 2013 droegen we € 12.500 bij. In het najaar van 2013 ontving Stap Verder in het gebouw van de Europese Unie in Brussel de Eurodiaconia Award.

Feestelijke afsluiting 2e editie milieuproject Plek onder de zon

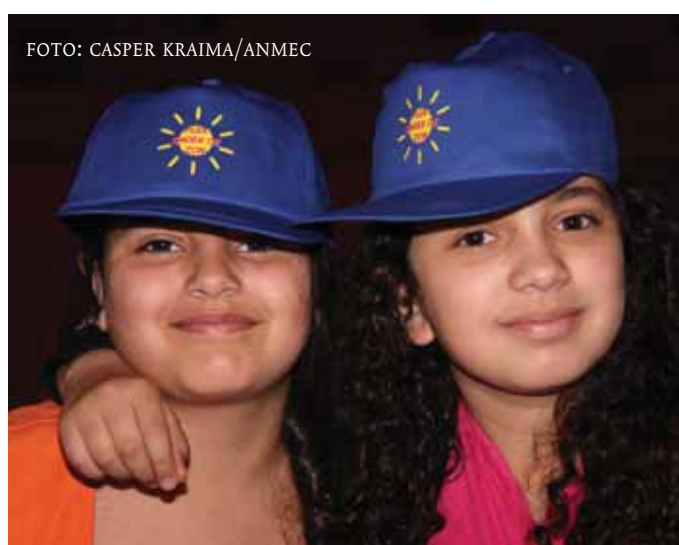

FOTO: CASPER KRAIMA/ANMEC

het wel." De prijswinnende groep ontwierp een informatiebord voor op het strand, dat werkt op zonnestroom. Andere groepen presenteerden bijvoorbeeld een trampoline waarmee springende kinderen energie kunnen opwekken.

In het milieuproject 'Plek onder de zon' ontdekken leerlingen van Amsterdamse basisscholen de kracht van de zon. Ze leren hoe zonne-energie juist in ontwikkelingslanden het verschil kan maken. En ze onderzoeken hoe zonne-energie dichtbij huis wordt opgewekt en bijdraagt aan het verminderen van CO₂-uitstoot. Plek onder de zon is een initiatief van het Amsterdams Natuur- en Milieu Educatie Centrum, ontwikkelingsorganisatie PicoSol, woningcorporatie de Alliantie en de Lutherse Diaconie. Inmiddels is de 3e editie gestart.

De gezichten van

Globale ontwikkelingen veroorzaken migratiebewegingen - gewild en ongewild. Ze maken winnaars en verliezers. De verliezers krijgen een gezicht en een thuis in het Wereldhuis in Amsterdam.

Het Wereldhuis is een plek van informatie en advies voor mensen zonder verblijfsvergunning. Locatie is de Nieuwe Herengracht. Per week komen er zo'n 400 mensen naar het Wereldhuis om elkaar te ontmoeten en om ondersteuning te krijgen. Er zijn onder andere spreekuren voor noodhulp en juridische hulp en er worden taallessen gegeven. In 2013 is er een buddyproject voor slachtoffers mensenhandel opgestart.

Het afgelopen jaar werd gekenmerkt door een grote mediabelangstelling voor vraagstukken rondom migratie en asiel. De groep uitgeprocedeerde asielzoekers die eerst in de tuin achter het Wereldhuis en later in de Vluchtkerk protesteerde tegen hun situatie behaalde vaak het nieuws. De plannen van een strafbaarstelling van illegaal verblijf waren reden voor een groot aantal debatten en bijeenkomsten, binnen en buiten het Wereldhuis. Ondertussen

an het Wereldhuis

FOTO: WERELDHUIS

gingen de tien projecten in het Wereldhuis met de ondersteuning van bijna honderd vrijwilligers gewoon door; en ook dit jaar kwamen er veel nieuwe gezichten bij.

Naima, uitgehuwelijkt aan een gewelddadige man, kon het geweld ontvluchten door naar Nederland te gaan, maar terug naar haar familie in Turkije kan ze niet. Ze heeft een kantoorbaan gevonden, woont zelfstandig en krijgt rust. Ondertussen sleept haar verblijfsprocedure zich voort. Naima wordt door een advocate en vooral door haar vrienden die ze via het Wereldhuis heeft gemaakt gesteund.

Chang, voor een wiskundestudie uit Korea naar Nederland gegaan kon niet binnen de geplande tijd afstuderen, raakte dakloos en dreigde af te glijden. Inmiddels is hij afgestudeerd en heeft een jaar de tijd om geschikt

werk te vinden. Chang heeft een kamer gevonden via een andere Wereldhuis-bezoeker en laat zich door zijn buddy adviseren bij zijn sollicitaties. Hij heeft leren koken en verzorgt regelmatig de lunches in het Wereldhuis.

Henry kwam in Nederland op straat terecht na een tijdelijk contract bij een internationale aannemer. Op het Leidseplein heeft hij landgenoten uit Indonesië aangesproken die hem op het Wereldhuis wezen. Henry heeft zich aangesloten bij een zelforganisatie voor domestic workers en heeft onlangs informatie opgevraagd over tandartsenhulp.

Het Wereldhuis is een initiatief van de Protestantse Diaconie in samenwerking met de Lutherse Diaconie. We droegen in 2013 € 25.000 bij aan dit belangrijke werk.

Oegandese homoseksuelen richten eigen organisatie op

Op 27 november kwam een groep Oegandese lesbiennes, homo's, bi- en transseksuelen (LHBT-ers) bijeen in de Oude Lutherse Kerk aan het Spui. De bijeenkomst markeerde de officiële start van Uganda Gay On Move (UGOM). UGOM biedt hulp en ondersteuning bij lopende asielaanvragen, verstrekt informatie over seksuele diversiteit en probeert de huidige situatie van LHBT-ers in Oeganda vanuit Nederland te verbeteren.

De Oegandese LHBT-ers zochten begin dit jaar contact met Stichting Secret Garden, op zoek naar een veilige plek waar ze zichzelf kunnen zijn. Allemaal zijn ze hun vaderland ontvlucht vanwege hun seksuele geaardheid, want het is in Oeganda niet mogelijk om vrij als homo-seksueel of lesbienne te leven. Het aanvragen van een verblijfsvergunning hier is een kwestie van jaren. De Stichting Secret Garden biedt hen de noodzakelijke begeleiding en ondersteuning. De Diaconie steunde de oprichting van UGOM met € 1000.

FOTO: MINA ETEMAD

Duurzame landbouw in Kameroen

In het noorden van Kameroen is de Lutherse Broederkerk al jaren actief. Zij staat als kerk dicht bij de mensen. In een gebied zo groot als Nederland bevordert de Broederkerk duurzame landbouw en voedselzekerheid. Omdat het noorden van Kameroen wordt bedreigd door verwoestijning door verkeerd grond- en watergebruik is het van belang dat landbouw er op een duurzame manier plaatsvindt. In een aantal dorpen heeft de Broederkerk dorpscomités opgericht die zelf kunnen aangeven welke steun zij nodig hebben. De Lutherse Broederkerk biedt hen de mogelijkheid aan de slag te gaan met duurzame landbouw en geeft daarbij de rol van vrouwen extra aandacht. De Diaconie steunde dit project in 2013 met € 5000 en daarnaast hun noodhulpprogramma voor Nigeriaanse vluchtelingen met € 5000.

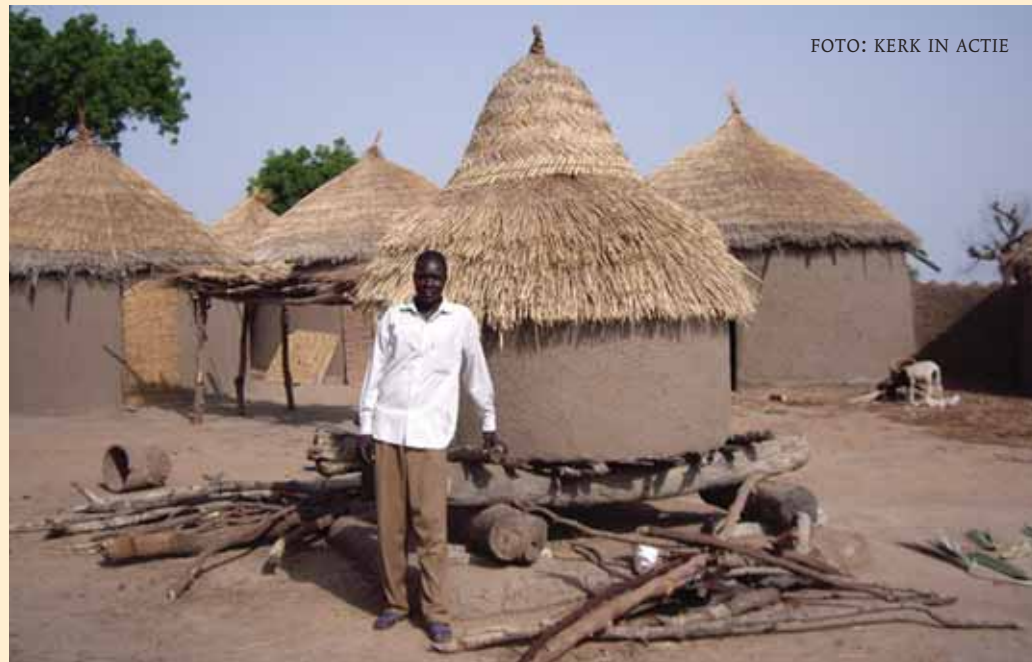

FOTO: KERK IN ACTIE

Gast aan tafel

Ds Robert Goyek, voorzitter van de Lutherse Broederkerk, was in oktober bij ons te gast. Hij werkte mee aan de kerkdienst in de Maarten Luther Kerk en had een aandeel in de bediening van het Avondmaal. Bij een maaltijd was er een ontmoeting met diakenen en gemeenteleden. Bij terugkomst in Kameroen stuurde hij een groet: "I remember our time together in communion in the church and the news that we share about our partners in mission and diaconie in God's kingdom. Thank you for helping us here in the Church of Lutheran Brethren of Cameroon."

Actie Schoendoos in Haarlem

In luthers Haarlem – onderdeel van luthers Amsterdam – doen we al jaren mee met de schoendoosactie. Hierbij worden schoendoosjes versierd en gevuld met spulletjes voor kinderen uit oorlogs- en hongersnoodgebieden. Hoe werkt het? We beginnen in september met het verzamelen van dozen en spullen in de kerk. Daar versieren we de dozen en inspecteren we de gulle gaven. Kleine spiegeltjes vinden kinderen vaak erg leuk. We zamelen behalve spullen (zo goed als nieuw) ook geld in om dingen als zeepjes, tandpasta, kam en puntenslijpers te kopen voor in elke doos. Wij doen ook een fotolijstje met een foto van de gemeente erin, zodat ze kunnen zien van wie de dozen afkomstig zijn. Tenslotte worden de gevulde dozen naar een verzamelpunt gebracht. We proberen elk jaar het aantal dozen te verhogen. In 2013 hadden we 70 stuks. Met name ouderen vinden het heel leuk om mee te werken. Met kerst laten we altijd een filmpje zien over het gebied waar de dozen heen gaan.

Mensen hebben mensen nodig

Maar liefst **112** diakenen en andere vrijwilligers zijn actief in het diaconale werk: de diaconie, de diaconale instellingen Lutherhof, Weeshuis en Oude Mannen en VrouwenHuis, de werkgroepen, evenementen, bezoekwerk en het bureauwerk diaconaal centrum.

'Wat kan ik doen voor de Diaconie?'

Het is verrassend hoe gaandeweg steeds weer mensen opduiken die mee willen doen in diaconale activiteiten. Uit onze kerkgemeenschappen, de Lutherhof en het Van Brants Rushof, maar ook uit de kring van bezoekers van onze activiteiten en uit de buurt. Voor de maaltijd op 2e Kerstdag waren in een handomdraai (grotendeels) jongeren bereid om

mee te helpen. Voor de organisatie van het jubileumfeest met Pinksteren waren 60 vrijwilligers actief. Voor de oecumenische kapelgroep van detentiecentrum Schiphol hebben we zelfs een wachtlijst aan moeten leggen. Voor het Oude Huis werden in korte tijd vier nieuwe bestuursleden gevonden. We leren dat het belangrijk is om mensen persoonlijk te vragen en ook breder dan de eigen kerkleden te kijken.

Nog een paar mooie voorbeelden: Ernest is oud-bewoner van het gasthuis en werd daarna 'vriend' van het gasthuis en bracht kerst-attenties rond. Ella komt uit Ermelo en is daar kerkelijk betrokken, maar las via www.diaconie.com over ons werk en wilde graag iets diaconaal doen in Amsterdam. Een dag per week doet ze nu mee in het bezoekwerk van Kopje Thee+. Twee bezoekers van de jaarlijkse Groninger Dienst in de Oude Lutherse Kerk werden vrijwilliger voor de kapeldiensten Schiphol en één taalvrijwilliger voor het Eritrese meisje Skan. Skan is in Nederland voor een oogoperatie en zit met steun van ons Luthers Weeshuis in Amsterdam op school. Skan helpt als vrijwilliger tijdens de Open Monumentendagen en andere diaconale activiteiten. Zo richtte ze de etalage van het Diaconaal centrum in met het thema Plek onder de zon.

Wat wilt u bewaren?

In december sloten we het jubileumjaar 425 jaar Luthers Amsterdam af. Het hele jaar door stelden we in het kader van ons motto 'Onderzoek alles en bewaar het goede' de vraag: 'Wat wilt u bewaren?' Daarop kwamen heel veel mooie antwoorden, waaronder 'Gemeenschap met elkaar is het belangrijkste 'kapitaal' dat we hebben'. Dit appeltje sluit prachtig aan bij het beleid van de lutherse Diaconie: investeren in gemeenschappen en verbindingen.

Diaconaal team

Medewerkers (vlnr): Hanne Wilzing (algemeen secretaris), Marjan Bosch en Sofia Nap (diaconaal werkers Kopje Thee+), John Ouwerkerk (AK 2000: boekhouding) en Henny Brouwer (secretaresse).

Contact

Wilt u meer weten over ons werk? Neem dan contact op met een diaken of een van de medewerkers van In de zwaan, het diaconaal centrum van de lutherse gemeente Amsterdam (zie hierboven).

De gemeentediakenen organiseren het 'omzien naar elkaar' in en rond onze gemeenschap en zijn actief in bezoekwerk, stille hulp, acties en liturgie.

Maasstraat 148
1079 BK Amsterdam
Telefoon: (020) 404 47 08
E-mail: info@diaconie.com
twitter: #diaconieinmokum
www.diaconie.com

Steun ons

Uw giften zijn welkom op NL80-INGB-0004-6200-48. Ook is het mogelijk om ons werk te steunen via een periodieke schenking of nalatenschap. Neem gerust contact met ons op!

Jaarbericht 2013

Teksten: Sofia Nap, Marjan Bosch, Hanne Wilzing
Redactie: Hanne Wilzing en Ellen van der Kemp
Vormgeving: Om Tekst en Vorm
Druk: Libertas

Diaconie
Evangelisch-Lutherse
Gemeente Amsterdam

Levende monumenten

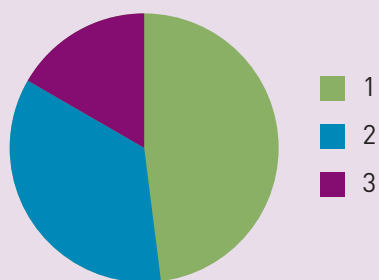
Naast het 425-jarig jubileum vierden we ook het 335-jarig bestaan van het luthers Weeshuis. Tijdens de Open Monumentendagen in september 2013 stelden we diverse locaties open zoals de lutherse kerk in Haarlem, de Johanneskapel in Amstelveen, de Lutherhof aan het Staringplein en de Oude Lutherse Kerk aan het Spui. Ook stelden we de Luthercollectie in de Wittenberg (Oude Mannen en Vrouwen Huis) open. Alleen al de Luthercollectie werd bezocht door 2100 mensen.

Een kijkje in de Lutherhof

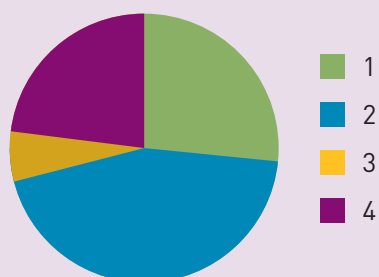
Diaconie in cijfers

In 2013 besteedden we €561.404 en hadden we uit giften, collecten, effecten en onroerend goed €580.055 aan inkomsten (voorlopige cijfers, excl. buitengewone baten). Voor 2014 hebben we aan uitgaven €594.781 en inkomsten €594.750 begroot.

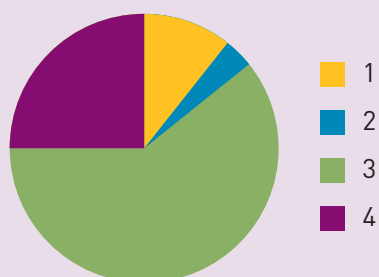
A. Projectsteun, eigen diaconaal werk, organisatie

1. Steun diaconale projecten	48%
2. Eigen diaconaal werk	33%
3. Organisatie	19%

B. Werkvelden

1. Omzien naar elkaar	26%
2. Amsterdam	45%
3. Landelijk	6%
4. Wereldwijd	23%

C. Naar onze beleidsthema's

1. Duurzaamheid - ecologisch	10%
2. Hiv/aids	3%
3. Sociale uitsluiting	62%
4. Vluchtelingen/migranten	25%